

Gönderilme Tarihi: 30 Mayıs 2022; Revize Edilmiş Hali: 8 Kasım 2022; Kabul Tarihi: 28 Kasım 2022

SİYASİ PARTİLERİN SEÇİM BEYANNAMELERİNİN KARŞILAŞTIRMALI METİN ANALİZİ: 1 KASIM 2015 VE 24 HAZİRAN 2018 MİLLETVEKİLİ GENEL SEÇİMLERİ ÖRNEĞİ¹

Muhammed Enes KAN²

ÖZ

Bu çalışmanın amacı siyasi partilerin 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri ve 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimleri öncesinde yayınlamış oldukları seçim beyannamelerinin incelenerek, bu süreç zarfında partilerin söylemleri ve vurgu yaptıkları temel konuların tespit edilmesi ve değişimlerin ortaya konulmasıdır. Özellikle bu iki seçim arasında meydana gelen önemli siyasal olaylar ve bunların meydana getirdiği siyasal iklim bu çalışmanın temel motivasyon kaynağı olmuş, bu üç yıllık sürecin partilerin söylemlerine ve vurgu yaptığı konulara nasıl etki ettiği seçim beyannameleri üzerinden araştırılmıştır. Araştırma söz konusu her iki seçimde de mecliste yer almaya hak kazanan, AKP, CHP, MHP ve HDP'nin bu seçimler öncesi sundukları seçim beyannameleri ile sınırlandırılmıştır. Doküman incelenmesi yöntemiyle elde edilen veriler NVIVO 12 paket programından da faydalanılarak metin analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. Çalışma sonucunda AKP ve CHP'nin her iki seçim beyannamesinde de toplumun ortak konularına vurgu yaptığı, diğer bir ifadeyle seçim beyannamelerindeki vurgularının çok fazla değişmediği, MHP'nin seçim beyannamelerinde partinin milliyetçi ideolojisini yansıtan kelimelerin her iki seçim beyannamesinde de ön plana çıkmasına rağmen 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimleri için hazırlanan beyannamede cumhurbaşkanlığı hükümet sistemini açıklama çabasının bazı kelimeleri ön plana çıkardığı, MHP'ye benzer bir şekilde HDP'nin de iki seçim döneminde kullandığı kelimelerin sıklığında değişimler meydana geldiği ve özellikle 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimleri beyannamesinde toplumun ortak sorunlarına yönelik vurguların yoğunlaştığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Seçim Beyannameleri, Siyasi Partiler, 1 Kasım 2015 Seçimleri, 24 Haziran 2018 Seçimleri.

COMPARATIVE TEXT ANALYSIS OF ELECTION MANIFESTOS OF POLITICAL PARTIES: SAMPLE OF THE GENERAL ELECTIONS OF 1 NOVEMBER 2015 AND 24 JUNE 2018

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the election manifestos of the political parties before the General Elections of November 1, 2015 and the General Elections of June 24, 2018, to determine the discourses of the parties and the main issues they emphasized during this process, and to reveal the changes. In particular, the important political events that took place between these two elections and the political climate they created were the main motivation for this study, and how this three-year process affected the discourses of the parties and the issues they emphasized were investigated through the election manifestos. The research is limited to the election manifestos submitted by AKP, CHP, MHP and HDP before these elections, which were entitled to take place in the parliament in both elections. The data obtained by the document analysis method were analyzed with the text analysis method by making use of the NVIVO 12 package program. As a result of the study, it was found that AKP and CHP emphasized the common issues of the society in both election manifestos, in other words, their emphasis in their election declarations did not change much, despite the fact that the words reflecting the nationalist ideology of the party in the MHP's election manifestos are prominent in both election declarations, the effort to explain the presidential government

¹ Bu çalışma II. Uluslararası Uygulamalı İşletme, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Sempozyumu ve Çalıştay'ında özet bildiri olarak sunulmuştur.

² Öğretim Görevlisi, Bayburt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Ulaştırma Hizmetleri Bölümü, meneskan@bayburt.edu.tr, ORCID: 0000-0002-9786-9858

system in the declaration prepared for the 24 June 2018 General Elections has highlighted some words, similar to the MHP, it has been determined that there have been changes in the frequency of the words used by the HDP in the two election periods, and the emphasis on the common problems of the society intensified, especially in the declaration of the 24 June 2018 General Elections.

Keywords: Election Manifestos, Political Parties, 1 November 2015 Elections, 24 June 2018 Elections.

GİRİŞ

Günümüzde demokrasilerin vazgeçilmez unsurlarından biri olan siyasi partiler (Berber, 2001: 1) halkın yönetime katılmasının önemli bir aracıdır (Tan ve diğ., 2015: 347). Toplumdaki her türlü fikrin siyasi alanda temsil edilmesi demokrasinin sağlıklı işleyişinde oldukça önemlidir. Siyasi partiler de bunun sağlayıcısı olmaktadır. (Karakurt, 2016: 41). Siyasi partiler, belli konularda ortak fikirlere sahip insanların, belirledikleri bir programa göre siyasal kararlara yön vererek siyasal erki ele geçirmek ya da ortak olmak gayesi güden örgütlenmelerdir (Tok, 2012: 278). Özbudun (1994) ise siyasi partileri; “vatandaşların desteklerini alarak, yönetimi ele geçirmeye ve sürdürmeye çalışan, sürekli ve istikrarlı örgütlerdir” şeklinde tanımlamaktadır.

Siyasal hayata katılımında siyasi partiler kadar önemli olan bir diğer araç da seçimlerdir (Balcı, 2003: 143). Demokratik toplumlarda iktidarı belirlemek için önceden hazırlanmış yasal zeminde seçimler yapılmakta ve yönetilenler yöneticileri seçmektedir. Bu durum devleti yönetecek olanlara meşruiyet kazandırmaktadır (Kantar ve Mine, 2022: 171). Seçimler aracılığı ile iktidarı ele geçirmeyi amaçlayan siyasi partiler, içinde bulunduğu toplumun sorunları üzerine odaklanarak bu sorunların çözülmesine yönelik projeler üretir ve ürettikleri projeleri kamuoyuna sunarlar (Alp ve Turan, 2018: 1070). Siyasi partilerin hazırladıkları projeleri, sorunlara ilişkin çözüm önerilerini halka duyurmadaki en önemli araçlarından biri seçim beyannameleridir (Özkaynar, 2015: 441). Seçim beyannameleri, seçim süreçlerinde siyasi partilerin kitleleri etkilemek, vaatlerini sunmak ve seçmenleri ikna etmek için kullandıkları önemli enstrümanlardandır. Diğer bir ifade ile seçim beyannameleri, halkın oyunu almak isteyen siyasi partilerin, kültürel, ekonomik, siyasi, sosyal vb. plan ve projelerini seçmene sunduğu yazılı belgelerdir. Geçmişten bugüne yazılı olarak sunulan seçim beyannameleri, teknolojik gelişmelerin de etkisi ile birçok farklı iletişim araçları ile de seçmenlere sunulabilmektedir (Ertürk ve Şeşen, 2017:64).

Tarihi Birleşik Krallık'ta 19. yüzyıla kadar uzanan seçim beyannameleri (Quinn, 2014: 6), ülkemizde de uzun yıllardan beri siyasi partiler tarafından kullanılmakta ve özellikle bir seçim döneminden diğerine kadar geçen süreçteki önemli sorunlara karşı partinin tutumunu, toplumsal meselelere çözüm önerilerini ve geleceğe yönelik vaatlerini yansıtmaktadır. Bu özellikleri ile seçim beyannameleri siyasi partilere ilişkin önemli bilgileri içlerinde barındıran zengin kaynaklardır. Bu çalışmada siyasi partilerin 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri ve 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimleri öncesinde yayınladıkları seçim beyannameleri üzerinden siyasi partilerin söylemleri ve vurgu yaptıkları temel konulardaki değişim tespit edilmeye çalışılacaktır. Çalışmanın bu iki seçimi kapsamamasının temel nedeni söz konusu seçimler öncesinde yaşanan önemli süreçlerdir. Özellikle iki

seçim dönemi arasında yaşanan anayasa değişikliği ile hükümet etme sisteminin değişmesi ve bazı partiler arasında yakınlaşmaların artması bu çalışmanın temel motivasyon kaynağı olmuştur.

1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri, 7 Haziran 2015 Milletvekili Genel Seçimleri sonucunda herhangi bir partinin tek başına iktidarı elde edememesinin ve partilerin anlaşarak bir koalisyon hükümeti kuramamasının ardından gelişen süreçte yapılan bir erken seçimdir. Bu seçime toplam 16 siyasi parti katılmış, seçim sonuçlarına göre toplam oyların %49,50'sini alan Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) 317 milletvekili, %25,32'sini alan Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) 134 milletvekili, %13,12'sini alan Halkların Demokratik Partisi (HDP) 59 milletvekili, %11,90'ını alan Milliyetçi Hareket Partisi (MHP) ise 40 milletvekili ile TBMM'de yer almaya hak kazanmıştır.

24 Haziran 2018 seçimleri ise yine normal şartlarda Kasım 2019'da yapılması öngörülen milletvekili genel seçimlerinin geriye alınması suretiyle gerçekleşmiştir. Bu noktada özellikle 20 Ocak 2017'de AKP ve MHP milletvekilleri oyları ile (339) meclisten geçerek referandum ile halka sunulması kararlaştırılan ve 16 Nisan 2017 Referandumuyla halktan da geçerli oyların %51,41'ini alarak kabul edilen anayasa değişikliği oldukça önemlidir. Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi olarak adlandırılan sistem ile parlamenter sisteme son verilmiş, başbakanlık makamı kaldırılmış, meclisteki vekil sayısı 550'den 600'e yükseltilmiş, Hakimler ve Savcılar Kurulunun yapısında çeşitli değişiklikler yapılmıştır. 16 Nisan 2017 Referandumunu sonrası süreç Türk siyasi hayatındaki yeni bir dönemin başlangıcı olmuştur. Referandum sürecinde anayasa değişikliğini destekleyen ve desteklemeyen partilerin birbirine yakınlaşmaları, 24 Haziran 2018 seçimlerinde kendini ittifaklar olarak göstermiştir. AKP, MHP ve Büyük Birlik Partisi'nin (BBP) oluşturduğu Cumhuriyet İttifakının karşısında, CHP, İyi Parti (İP) ve Saadet Partisi'nden (SP) oluşan Millet İttifakı yer almıştır. 24 Haziran 2018 tarihinde hem Cumhurbaşkanlığı hem de milletvekilliği genel seçimler birlikte yapılmıştır. 24 Haziran Milletvekili Genel Seçimleri sonucunda toplam oyların %42,56'sını alan AKP 295 milletvekili, %22,65'ini alan CHP 146 milletvekili, %11,70'ini alan HDP 67 milletvekili, %11,10'unu alan MHP 49 milletvekili, %9,96'sını alan İP ise 43 milletvekili ile meclise girmeye hak kazanmıştır.

1. LİTERATÜR İNCELEMESİ

Siyasi partilerin siyasi, ekonomik, sosyal, kültürel, hukuki vb. birçok konuda politikalarının açıklandığı, ülkenin sorunlarına bakış açıları ve çözüm önerilerinin sunulduğu ve seçmenlere ilişkin vaatlerin dile getirildiği seçim beyannameleri tüm bu özellikleri nedeniyle siyasi partiler hakkında önemli bilgileri içinde barındırmaktadır. Bu özelliklerinden dolayı literatürde seçim beyannameleri incelemesine dayalı birçok çalışma mevcuttur. Özkaynar (2015), "Siyasi Partilerin 2011 ve 2015 Yılı Seçim Beyannamelerine Bakış: Bir Doküman İncelemesi ve İçerik Analizi Çalışması" isimli çalışmasında siyasi partilerin 2011 ve 2015 seçimleri öncesi yayınladıkları seçim beyannamelerini inceleyerek partilerin söylemleri arasındaki farklılıklar ortaya koymaya çalışmıştır. Çalışma sonucunda siyasi partilerin seçim beyannamelerinin ekonomik yaşam açısından benzer olmasına rağmen, sosyal yaşam ve kültürel yaşam konusunda çeşitli farklılıkları bulunduğunu bildirmiştir. Beşel (2015) "7 Haziran'dan 1 Kasım'a Seçim Beyannameleri: Metin Analizi" isimli çalışmasında siyasi partilerin 7

Haziran 2015 ve 1 Kasım 2018 seçimleri öncesi yayınladıkları seçim beyannamelerini analiz etmiş, HDP hariç diğer siyasi partilerin seçim beyannamelerinde kullandıkları kelimelerin sıklığında kayda değer bir değişiklik görülmediğini bildirmiştir. Aymankuş, GÜDÜ Demirbulat ve Aymankuş (2015) “Türkiye’de Siyasi Partilerin Seçim Beyannamelerinde Turizmin Yeri – Haziran 2015 Genel Seçimleri Örneği” isimli çalışmalarında 2015 genel seçimlerine katılan ve bu seçimlerde en yüksek oyu alan on siyasi partinin seçim beyannameleri incelemiş, seçim beyannamelerinde yer alan hedef ve politikalarının, Onuncu Kalkınma Planı ile uyumlu olup olmadıkları irdelenmişlerdir. Çalışma sonucunda turizm konusunda, AKP’nin seçim beyannamesinin diğer siyasi partilerle göre Onuncu Kalkınma Planı’na en uyumlu olan beyanname olduğu, CHP ve MHP’nin de turizm konusunu seçim beyannamelerinde önemseydiğini bildirmişlerdir. Sayın ve Gümüş (2016) “7 Haziran 2015 Milletvekilliği Genel Seçimleri Parti Seçim Beyannamelerinin Engelli Kavramı Temelinde İçerik Olarak İncelenmesi” isimli çalışmalarında 7 Haziran 2015 milletvekilliği genel seçimleri sonucu mecliste grup kurmaya hak kazanan siyasi partilerin seçim beyannamelerindeki engelli ifadelerini analiz etmiş, kavramı seçim beyannamelerinde en çok kullanan ve vaatte bulunan partinin Cumhuriyet Halk Partisi olduğunu bildirmiştir. Aytaç (2017), “Türkiye’de Siyasi Partilerin Seçim Beyannamelerindeki Politika Öncelikleri, 2002–2015” isimli çalışmasında Türkiye’deki başlıca siyasi partilerin 2002-2015 dönemindeki seçim kampanyalarında hangi politika alanlarını vurguladıklarını incelemiş, seçim beyannamelerinde ekonomi ile refah ve yaşam kalitesi konularının sıklıkla yer bulunduğu sonucuna ulaşmıştır. Korkmaz (2018) “Siyasi Partilerin 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve Genel Seçimler Bildirgelerinde Eğitime Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi” isimli çalışmasında 2018 Genel Seçimleri sonrası mecliste temsil edilmeye hak kazanan siyasi partilerin seçim öncesi yayınladıkları seçim beyannamelerini analiz ederek eğitime yönelik görüşlerini ortaya koymaya çalışmıştır. Yapılan analizler sonucunda çalışma kapsamına dahil edilen siyasi partilerin tamamının eğitim konusunda farklı bakış açılarına sahip olduklarını bildirmiştir. Akçay (2018) “24 Haziran Seçimleri Sürecinde Siyasi Partilerin Seçim Beyannamelerinde Avrupa Birliği İle İlişkiler” isimli çalışmasında 24 Haziran 2018’de yapılan seçim sürecinde seçime katılmış siyasi partilerin seçim beyannamelerini inceleyerek seçim beyannamelerinde Avrupa Birliği ile ilişkilerin nasıl ele alındığı tespit etmeye çalışmıştır. Araştırma sonucunda AKP, CHP, HDP ve İP’in AB ile ilişkileri desteklediğini, Vatan Partisi (VP) ve Hür Dava Partisi’nin (HÜDA PAR) AB’ ye karşı çıktığını, SP ve MHP’nin ise AB konusuna seçim beyannamelerinde değinmediğini bildirmiştir. Alp ve Turan (2018) “Siyasal Partilerin 24 Haziran 2018 Genel Seçim Beyannamelerinde, Dijital Teknoloji ve İnovasyon Politikalarının Karşılaştırmalı Analizi” isimli çalışmasında 24 Haziran 2018 Genel Seçim beyannamelerini inceleyerek, siyasi partilerin teknoloji ve dijitalleşmeye yönelik politikalarını irdelemeye çalışmıştır. Çalışma sonucunda, çalışmaya dahil edilen siyasal partilerin seçim beyannamelerinin hemen hemen hepsinde, dijital ve teknolojik terimlerin yoğun ve etkin bir biçimde kullanıldığını bildirmiştir. Akça ve Esen (2019) “Siyasi Partilerin 24 Haziran 2018 Genel Seçim Beyannamelerinde Spora Yaklaşım” isimli çalışmalarında siyasi partilerin seçim beyannamelerinde yer alan spor politikalarını inceleyerek, parti yönetimleri tarafından

sporda problem olarak görülen sorunları ve çözüm önerilerini değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Yapılan analizler sonucu spor kavramını AKP'nin 97, CHP'nin 38, İP'in 35, HDP'nin 19, VP'nin 17 ve MHP'nin 1 kez kullandığını bildirmişlerdir. Uzun ve Özkan (2019) "Çevre Konusunun Seçim Beyannamelerindeki Yeri: 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimi Örneği" isimli çalışmalarında Türkiye'deki siyasi partilerin, 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimi için hazırladıkları seçim beyannamelerinde çevre konusuna ne kadar yer verdiklerini tespit etmeyi amaçlamış, siyasi partilerin çevre konusunun farklı yönüne vurgu yaptıklarını, buna rağmen çevre konusuna yaklaşımlarında bazı sorunların olduğunu bildirmiştir. Çabuk (2020) "Kasım 2002 ve Sonrası Türkiye Büyük Millet Meclisinde Grubu Bulunan Siyasi Partilerin Beyannamelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği" isimli çalışmada Kasım 2002 sonrasındaki yıllarda siyasi partilerin seçim beyannamelerinde iş sağlığı ve güvenliği ve çalışma yaşamına yönelik maddeleri incelemiştir. Yapılan incelemeler sonucunda konuya ilişkin vaatlerin genelde seçime kadar olan olaylara özgü şekillendiği ve o seçim döneminde kaldığı, vaatlerin de tam olarak gerçekleştirilmediğini bildirmiştir. Erkmen ve Doğan (2020) "Cumhur İttifakı'nın Seçim Beyannamelerindeki Eğitim Vaatlerinin On Birinci Kalkınma Planı Kapsamında Karşılaştırılması" isimli çalışmalarında Cumhur İttifakını oluşturan partilerin 2018 seçimleri öncesinde yayınladıkları seçim beyannamelerini inceleyerek partilerin eğitim vaatlerinin, On Birinci Kalkınma Planı'nda belirtilen eğitim hedeflerine uygunluğunu incelemiştir. Çalışma sonucunda AKP'nin eğitim konusundaki vaatlerinin On Birinci Kalkınma Planı'nda belirlenen eğitim hedeflerinin birçoğuna uygun olduğunu, buna karşın MHP'nin eğitim vaatlerinin ise On Birinci Kalkınma Planı hedeflerine uyumunun yarıdan az olduğunu bildirmişlerdir. Arkan ve Tanacı (2020) "Seçim Kampanyalarına Beyannameler Bağlamında Bir Bakış: 31 Mart 2019 Yerel Seçimleri Örneğinde Karşılaştırmalı Bir İnceleme" isimli çalışmada 31 Mart 2019 öncesinde seçim beyannamesi yayınlayan partilerin, bu beyannamelerini içeriksel ve şekilsel özelliklerine göre analiz etmiş ve partilerin vaatlerinin karşılaştırmıştır. Çalışma sonucunda, çalışma kapsamına dahil edilen siyasi partilerin beyannamelerinin şekilsel ve içeriksel özelliklerinde net bir ayırım olduğunu buna karşın sunulan vaatler olarak benzerliklerin yoğun olduğunu bildirmişlerdir. Bay, Kahramanoğlu, Döş ve Polat (2020) "Siyasi Partilerin Seçim Beyannamelerinde Hedeflediği İnsan Karakterlerinin Analizi" isimli çalışmalarında 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimi öncesinde siyasi partilerin yayınladıkları seçim bildirgelerinde yer alan görüşlerden yola çıkarak, siyasi partilerin hedeflemiş olduğu insan karakterini karşılaştırmalı olarak analiz etmişlerdir. Çalışma sonunda siyasi partilerin seçim beyannamelerinde yetiştirilmek istenen insan tipinin net olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Seçim beyannamelerine ilişkin literatür incelendiğinde, çalışmaların veri seti olarak seçim beyannamelerini merkeze koysa da araştırılan konu yelpazesinin oldukça geniş olduğu göze çarpmaktadır. Siyasi partilerin hemen her konuda görüşlerini içeren seçim beyannamelerinin bu zenginlikleri, bilim insanlarının beyannamelere duyduğu ilgiyi de artırarak, bu dokümanlar üzerinde oldukça farklı konulara yoğunlaşan çalışmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Seçim beyannamelerine ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde, çalışmaların genellikle nitel araştırma yöntemlerini kullandığını verilerin analizinde içerik analizi yönteminin sıklıkla tercih edildiği göze çarpmaktadır. Bir belge veya doküman olarak niteleyebileceğimiz seçim beyannameleri üzerine yapılan çalışmalarda, dokümanların içeriğinin derinlemesine analizinin yapılmasında kullanılan içerik analizi yönteminin tercih edilmesi de oldukça normal bir durumdur.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu çalışmanın amacı 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri ve 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimleri öncesinde siyasi partilerin yayınladıkları seçim beyannamelerinin incelenerek, söz konusu dönemlerde partilerin söylemleri ve vurgu yaptıkları temel konuların tespit edilmesi ve değişimlerin ortaya konulmasıdır. Bu amaç çerçevesinde çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinin en yaygın veri toplama yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemini kullanarak veriler toplanmıştır. Nitel araştırma, bir problemin çözümüne ilişkin, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerini kullanan, bilenen ya da henüz fark edilmemiş problemlerin algılanmasına, probleme ilişkin olguların gerçekçi bir şekilde değerlendirilmesine yönelik öznel-yorumlayıcı bir süreçtir (Baltacı, 2019: 369). Doküman incelemesi ise araştırmacının bir gerçeğe tanıklık eden yazı, resim, grafik gibi yazılı ve görsel malzemeleri toplayarak elde edilen verileri birbiriyle ilişkilendirdiği (Muşmal ve Gürbüz; 217) ve belli analiz teknikleri kullanarak sonuçlar elde etmeye çalıştığı bir veri toplama yöntemidir (Muşmal ve Gürbüz; 229). Çalışma 1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri ve 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimlerinin her ikisinin sonucunda da meclise girmeye hak kazanan siyasi partiler ile sınırlanmış, yani AKP, CHP, MHP ve HDP'nin bu seçimler öncesinde yayınladıkları seçim beyannameleri üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Doküman incelemesi yöntemiyle elde edilen veriler, NVIVO 12 paket programı yardımıyla metin analizine tabi tutularak, seçim beyannameleri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Metin analizi, sözel verilerin sayısallaştırılmak suretiyle incelenmesine imkân tanımaktadır. Bu yöntem ile mülakat, röportaj, yazılı belgeler gibi veriler nicel bir analize uygun hale getirilmektedir. Metin analizlerinde, metinde geçen kelimelerin sıklıklarında faydalanılmaktadır. Kelimelerin hangi sıklıkla kullanıldığı, toplam metin içindeki yüzdesinin ne olduğu metnin içeriğinde önem verilen ve vurgulanan konuların tespit edilmesini sağlayabilmektedir (Beşel, 2015: 1). Seçim beyannamelerindeki kelime sıklıklarının tespit edilmesi ve beyannamelere ilişkin kelime bulutlarının oluşturulmasında ise NVIVO 12 paket programından faydalanılmış, seçim beyannameleri programa yüklenerek söz konusu analizler yapılmış, tablolar ve şekiller elde edilmiştir.

3. BULGULAR

Daha öncede değinildiği gibi çalışma her iki seçimde de (1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018) meclise girmeyi hak kazanan siyasi partilerin (AKP, CHP, MHP ve HDP) seçim beyannameleri NVIVO 12 paket programında analiz edilmiştir. Kelime sıklığı analizleri yapılırken bağlaçlar, edatlar ve fiiller

uygulama dışında bırakılmıştır. Analiz sonucu elde edilen bulgular her siyasi parti için ayrı ayrı tablolar halinde sunulmuştur.

3.1. Adalet ve Kalkınma Partisi

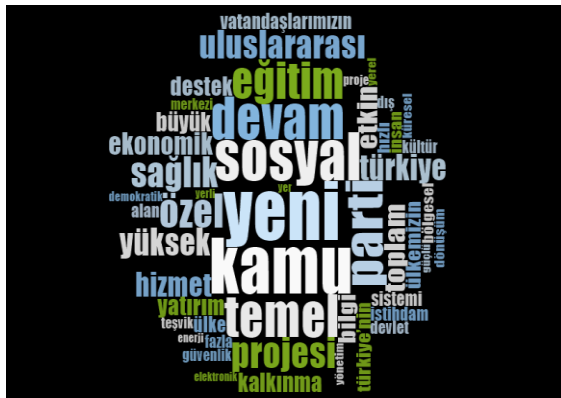
AKP'nin 1 Kasım 2015 seçimleri için hazırladığı “Huzur ve İstikrarla Türkiye'nin Yol Haritası” isimli seçim beyannamesi 290 sayfadan oluşmaktayken, “Güçlü Meclis, Güçlü Hükümet, Güçlü Türkiye-Yaparsa Yine Ak Parti Yapar” isimli 24 Haziran 2018 seçimleri için hazırlanan seçim beyannamesi 360 sayfadan oluşmaktadır. Söz konusu seçim beyannamelerinde en fazla tekrar edilen on kelime Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo-1: Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Seçim Beyannamelerinde En Sık Kullanılan Kelimeler

1 Kasım 2015 Seçim Beyannamesi		24 Haziran 2018 Seçim Beyannamesi	
Kelime	Metin İçi Yüzde	Kelime	Metin İçi Yüzde
Yeni	0,41	Devam	0,44
Kamu	0,39	Türkiye	0,43
Sosyal	0,34	Yeni	0,37
Devam	0,31	Parti	0,37
Parti	0,31	Sosyal	0,28
Temel	0,31	Eğitim	0,28
Eğitim	0,28	Projesi	0,27
Özel	0,26	Yine	0,25
Projesi	0,24	Kamu	0,25
Sağlık	0,23	Vakit	0,24

Tablo 1’de görüleceği üzere 1 Kasım seçimleri için hazırlanan beyannamede sıkça vurgu yapılan “kamu” kelimesi alt sıralara düşmüş, “sağlık” kelimesi de ilk on kelime arasında yer alamamıştır. Diğer yandan 24 Haziran seçimleri için hazırlanan beyannamede ise “Türkiye” kelimesi en üst sıralarda kendine yer bulmuş, “vakit” kelimesi de ilk ona kelime arasına girmiştir. Bunlar dışında kalan kelimeler her iki seçim beyannamesinde de birbirine yakın sıklıklarda tekrarlanmış küçük sıralama değişiklikleri meydana gelmiştir.

1 Kasım 2015 Seçim Beyannamesi

24 Haziran 2018 Seçim Beyannamesi

Şekil-1: Adalet ve Kalkınma Partisi'nin Seçim Beyannamelerinde En Sık Kullanılan 50 Kelimeye İlişkin Kelime Bulutları

AKP'nin seçim beyannamelerinde kullandığı kelimelerin (ilk 50 kelime) sıklıklarına göre oluşan Kelime Bulutları Şekil 1’de gösterilmiştir.

3.2. Cumhuriyet Halk Partisi

CHP'nin 1 Kasım 2015 seçimleri için hazırladığı “Önce Türkiye” isimli seçim beyannamesi 216 sayfadan oluşmaktayken, “Millet İçin Geliyoruz” isimli 24 Haziran 2018 seçimleri için hazırlanan seçim beyannamesi 231 sayfadan oluşmaktadır. Söz konusu seçim beyannamelerinde en fazla tekrar edilen on kelime Tablo 2’de sunulmuştur.

Tablo-2: Cumhuriyet Halk Partisi’nin Seçim Beyannamelerinde En Sık Kullanılan Kelimeler

1 Kasım 2015 Seçim Beyannamesi		24 Haziran 2018 Seçim Beyannamesi	
Kelime	Metin İçi Yüzde	Kelime	Metin İçi Yüzde
CHP	0,69	Kamu	0,58
Eğitim	0,55	Eğitim	0,49
Sosyal	0,48	Sosyal	0,44
Kamu	0,47	Yeniden	0,38
Ekonomik	0,32	Sağlık	0,29
Türkiye	0,31	Türkiye	0,28
Yeniden	0,31	Aile	0,27
Yeni	0,31	Ekonomik	0,23
Sağlık	0,28	Yasal	0,22
Etkin	0,24	Özel	0,21

Tablo 2’de görüleceği üzere 1 Kasım seçimleri için hazırlanan beyannamede sıkça vurgu yapılarak en yüksek yüzde değerini alan “CHP” kelimesi ile “yeni” ve “etkin” kelimeleri 24 Haziran 2018 seçim beyannamesinde ilk on kelime arasına girememiştir. 24 Haziran seçimleri için hazırlanan beyannamede ise “aile”, “yasal” ve “özel” kelimeleri ilk on kelime arasına girmiştir. Bunlar dışında kalan kelimeler her iki seçim beyannamesinde de birbirine yakın sıklıklarda tekrarlanmış küçük sıralama değişiklikleri meydana gelmiştir.

CHP’nin seçim beyannamelerinde kullandığı kelimelerin (ilk 50 kelime) sıklıklarına göre oluşan Kelime Bulutları Şekil 2’de gösterilmiştir.

1 Kasım 2015 Seçim Beyannamesi

24 Haziran 2018 Seçim Beyannamesi

Şekil-2: Cumhuriyet Halk Partisi’nin Seçim Beyannamelerinde En Sık Kullanılan 50 Kelimeye İlişkin Kelime Bulutları

3.3. Milliyetçi Hareket Partisi

MHP'nin 1 Kasım 2015 seçimleri için hazırladığı "Huzurlu ve Güvenli Gelecek" isimli seçim beyannamesi 268 sayfadan oluşmaktayken, "Cumhur İttifakı Milletın Aklı-Milli Diriliş Kutlu Yükseliş" isimli 24 Haziran 2018 seçimleri için hazırlanan seçim beyannamesi 131 sayfadan oluşmaktadır. Söz konusu seçim beyannamelerinde en fazla tekrar edilen on kelime Tablo 3'de sunulmuştur.

Tablo-3: Milliyetçi Hareket Partisi'nin Seçim Beyannamelerinde En Sık Kullanılan Kelimeler

1 Kasım 2015 Seçim Beyannamesi		24 Haziran 2018 Seçim Beyannamesi	
Kelime	Metin İçi Yüzde	Kelime	Metin İçi Yüzde
Türkiye'yi	0,58	Türkiye'nin	1,40
Sosyal	0,45	Milli	0,85
Kamu	0,42	Türk	0,74
Türk	0,37	Siyasi	0,43
Eğitime	0,35	Sosyal	0,41
Etkin	0,34	Ekonomik	0,40
Milli	0,34	Temel	0,39
Ekonomik	0,29	Yeni	0,37
Temel	0,27	Devlet	0,36
Öznel	0,25	Güçlü	0,36

Tablo 3'de görüleceği üzere 1 Kasım seçimleri için hazırlanan beyannamede sıkça vurgu yapılarak en yüksek yüzde değerini alan "Türkiye'yi" kelimesi, 24 Haziran 2018 seçim beyannamesinde de sıkça kullanılarak genel toplam içerisinde en yüksek değeri almıştır. 1 Kasım seçimleri için hazırlanan beyannamede kullanılan "kamu", "eğitime", "etkin" ve "öznel" kelimeleri ise, 24 Haziran seçimleri için hazırlanan beyannamede ilk on sırada kendine yer bulamamıştır. Bu kelimeler yerine 24 Haziran beyannamesinde "siyasi", "yeni", "devlet" ve "güçlü" kelimeleri en sık kullanılan ilk on kelime arasına girmiştir.

MHP'nin seçim beyannamelerinde kullandığı kelimelerin (ilk 50 kelime) sıklıklarına göre oluşan Kelime Bulutları Şekil 3'de gösterilmiştir.

1 Kasım 2015 Seçim Beyannamesi

24 Haziran 2018 Seçim Beyannamesi

Şekil-3: Milliyetçi Hareket Partisi'nin Seçim Beyannamelerinde En Sık Kullanılan 50 Kelimeye İlişkin Kelime Bulutları

3.4. Halkların Demokratik Partisi

HDP'nin 1 Kasım 2015 seçimleri için hazırladığı "Büyük İnsanlık Büyük Barış" isimli seçim beyannamesi 30 sayfadan oluşmaktayken, "Değiştireceğiz" başlıklı 24 Haziran 2018 seçimleri için

geçmektedir. Siyasi partiler seçmenleri ikna ederek, onların oylarını kazanabilmek için yazılı ve görsel medyayı, mitingleri, çeşitli toplantıları, kurumsal ve bireysel ziyaretleri vb. araçları kullanmaktadırlar. Siyasi partilerin, seçmenlere politika ve projelerini sunarak, sorunlara ilişkin geliştirdikleri çözüm önerilerini onlara anlatmak, vaatlerde bulunarak oylarına talip olmak için kullandıkları bir diğer enstrüman da seçim beyannameleridir. Bu nitelikleri ile seçim beyannameleri siyasi partilerin ülke meselelerine ilişkin düşüncelerini yansıtan önemli belgelerdir. Seçim beyannameleri tüm bu özellikleri nedeniyle birçok bilim insanının araştırmalarında veri seti olarak kullanılmış ve seçim beyannameleri üzerinden farklı konuların ele alındığı birçok çalışma gerçekleştirilmiştir.

1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri ve 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimleri öncesinde siyasi partilerin yayınladıkları seçim beyannamelerinin incelenerek, bu dönemlerde partilerin söylemleri ve vurgu yaptıkları temel konuların tespit edilmesi ve iki seçim dönemi arası değişimlerin ortaya konulması amacıyla yapılan bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi ile veriler elde edilmiş ve NVIVO 12 paket programında da faydalanılarak metin analizi yöntemi ile veriler analiz edilmiştir. Çalışma her iki seçimlerde de meclise girmeye hak kazanmış AKP, CHP, MHP ve HDP'nin seçim beyannameleri ile sınırlandırılmıştır.

AKP'nin 1 Kasım 2015 seçimleri beyannamesinde en sık kullandığı kelime olan “yeni” kelimesinin metin içinde kullanıldığı yerler de dikkate alındığında, söz konusu dönemde AKP'nin önemli sloganlarından olan “Yeni Türkiye” ifadesinin seçim beyannamelerinde yansımaları görülmektedir. Yeni Türkiye sloganı altında, yeni anayasa, yeni demokrasi, yeni yargı, yeni güvenlik, yeni eğitim vb. vaatler sıralanmış ve bugüne kadar AKP tarafından yapılan çalışmalar seçim beyannamesinde yer almıştır. Beynamede en sık tekrar edilen on kelime arasında kendine yer bulan “devam” kelimesi 2002 yılından o güne kadar seçimlerde en yüksek oyu almış ve 7 Haziran 2015 Milletvekili Genel Seçimleri hariç, tek başına iktidar olmaya hak kazanmış olan AKP'nin bu iktidarını sürdürme amacına, yaptıklarını yapacaklarına teminat göstermesine işaret eder. Kaldı ki “Durmak yok yola devam” sloganı yine AKP'nin en bilinen sloganları arasındadır. Yine 1 Kasım 2015 seçim beyannamesinde en sık kullanılan 10 kelime arasında yer alan kamu, sosyal, eğitim, proje kelimeleri her seçim döneminde siyasi partilerin vaatlerini sıraladıkları önemli konulardır.

AKP'nin 24 Haziran 2018 seçim beyannamesi incelendiğinde, 1 Kasım 2015 seçim beyannamesinde en sık tekrar eden on kelimenin birçoğunun (devam, yeni, sosyal, eğitim, proje, parti, kamu) bu beynamede de ilk 10 sırada yer aldığı görülmektedir. 1 Kasım 2015 seçim beyannamesinden farklı olarak, 24 Haziran seçim beyannamesinde en sık tekrar eden ilk 10 kelime arasına “Türkiye”, “vakit” ve “yine” kelimeleri girmiştir. 24 Haziran seçim beyannamesinin en önemli sloganlarından biri olan “Türkiye Vakti” ifadesi bu iki kelimenin beynamede sıkça yer almasına sebep olmuştur. Seçim beyannamesinin diğer önemli sloganı olan “Yaparsa Yine Ak Parti Yapar” sloganı ise “yine” kelimesinin en sık tekrar eden ilk 10 kelime arasına girmesinde etkili olmuştur. Kısaca AKP'nin her iki seçim beyannamesinin metin analizinde sık tekrarlanan kelimelerin birbirine oldukça benzer olduğu,

seçim süreçlerinde ve beyannamelerinde kullanılan sloganların metin içeriğinde de belirleyici olduğu ifade edilebilecektir.

CHP'nin 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 seçim beyannameleri kıyaslandığında yine birçok ifadenin birbirine benzer olduğu görülmektedir. Beyannamelerde kullanılan en sık on kelimenin birçoğu (eğitim, sosyal, kamu, ekonomi, Türkiye, yeniden, sağlık) her iki beyannamede de yer almıştır. Her iki beyannamede de sıkça kullanılan bu kelimeler, ülkenin en önemli meseleleri olduğundan seçim beyannamelerinin her ikisinde de sıklıkla tekrar edilmeleri oldukça normaldir. 1 Kasım 2015 beyannamesinden farklı olarak, 24 Haziran 2018 seçim beyannamesinde en sık kullanılan ilk on kelime arasına giren “yasal”, “aile” ve “özel” kelimeleri dikkat çekicidir. 24 Haziran 2018 beyannamesi incelendiğinde CHP'nin birçok konuda yeni yasal düzenlemeler getirme vaadini sıkça yaptığı, aileye özel birçok farklı düzenleme (aile sigortası gibi) yapacağını ifade ettiği görülmektedir. Bu durum, bu kelimelerin beyannamede sıklıkla kullanılmasına sebep olmuş ve analizlere yansımıştır.

MHP'nin 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 seçim beyannameleri karşılaştırıldığında yine en sık tekrarlanan kelimelerin birçoğunun (Türkiye, sosyal, Türk, milli, ekonomik, temel) aynı olduğu görülmektedir. Bu kelimelerin bir kısmının MHP'nin milliyetçi siyasal ideolojisini yansıtan kelimeler olduğu görülmektedir. Bu nedenle her iki seçim beyannamesinde bu kavramlar üzerine sıkça vurgu yapılmış olması oldukça doğaldır. 1 Kasım 2015 seçim beyannamesinde en sık tekrar edilen ilk 10 kelime arasında bulunmayan “siyasi”, “yeni”, “devlet”, “güçlü” kelimeleri 24 Haziran 2018 beyannamesinde en sık tekrar edilen ilk 10 kelime arasında yer almıştır. Söz konusu kelimelerin beyannamede geçtiği yerler incelendiğinde “Güçlü MHP, Güçlü Türkiye” sloganı ile kendini gösteren, güçlü devlet, güçlü yönetim vurgularının “güçlü” kelimesini bu istatistiğinde etkili olduğu söylenebilecektir. Özellikle 2017 referandumunu sonrasında parlamenter sistemin yerine gelen cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminin vatandaşlara açıklanma ve yararlarını sunma gayesi seçim beyannamesinde de göze çarpmaktadır. Sistemin yeni bir sistem olduğu ve beraberinde birçok yeniliği getirdiği, güçlü bir devlet yönetimine imkan tanıdığı ifade edilirken, “siyasi”, “yeni”, “devlet” kelimeleri sıklıkla kullanılmış ve böylece bu kelimeler beyannamede en sık kullanılan on kelime arasında yer almıştır.

HDP'nin 1 Kasım 2015 ve 24 Haziran 2018 seçim beyannameleri incelendiğinde her iki beyannamede de en sık tekrar edilen 10 kelimenin 5 tanesinin aynı kelimeler (sosyal, demokratik, Türkiye, HDP, kadın) olduğu görülmektedir. 1 Kasım 2015 seçim beyannamesinde ilk on sırada yer alan “hak”, “yaşam”, “yerel”, “eşit” ve “güvence” kavramları 24 Haziran 2018 beyannamesinde aynı istatistiğe sahip olamamış, yani ilk 10 kelime arasında kendine yer bulamamıştır. 1 Kasım 2015 seçim beyannamesinde yer alan bu kavramların metin içinde geçtikleri yerler incelendiğinde, HDP'nin insan temel hak ve özgürlüklerine, eşit hakka, eşit yurttaşta, çeşitli örgütlerin ve grupların hak arama güvencelerine, özerk yerel ve bölgesel modele dayalı yerel güçlenme vurgusuna, yerel birimlerin her yönden daha yetkili kılınmasına ve bu yerel özerkliğin güvence altına alınmasına yaptığı vurgu “hak”, “yerel”, “eşit”, “güvence” kelimelerinin en sık tekrar edilen ilk 10 kelime arasında yer almasında etkili

olmuştur. Yine “Ortak Vatan Özgür Yaşam İçin” sloganı altında paylaşılan yeni yaşam, ana dilde yaşam, özgür yaşam gibi kavramlar da “yaşam” kelimesinin sıklıkla kullanılmasına neden olmuştur.

HDP'nin 24 Haziran 2018 seçim beyannamesinde, 1 Kasım 2015 seçim beyannamesinden farklı olarak “AKP”, “kamu”, “eğitim”, “sağlık”, “çocuk” kelimeleri en sık kullanılan on kelime arasına girmiştir. Bu durum HDP'nin söz konusu seçim döneminde toplumun genel ve ortak meselelerine yaptığı vurguyu artırdığının bir göstergesidir. 24 Haziran 2018 seçim beyannamesinde eğitim, sağlık, çocuk, kamu yönetiminin yapısı gibi daha genel konular üzerinde durulmuş, bu konulardaki vaatler ve politikalar izah edilmeye çalışılmıştır. Yine HDP'nin 24 Haziran 2018 beyannamesinde en sık kullanılan ilk on kelime arasında AKP'nin bulunması dikkat çekicidir. Bu seçim döneminde HDP, iktidarı elinde bulunduran AKP ve politikalarına karşı muhalefet çabalarını artırmış, seçim beyannamesinde AKP ve mevcut yönetim eleştirisi sıklıkla yapılarak seçmenlerin oylarına talip olunmuştur.

KAYNAKÇA

- Akça, Y. ve Esen, Ş. (2019). Siyasi Partilerin 24 Haziran 2018 Genel Seçim Beyannamelerinde Spor'a Yaklaşım. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 8(4), 2626-2641.
- Akçay, E.Y. (2018). 24 Haziran Seçimleri Sürecinde Siyasi Partilerin Seçim Beyannamelerinde Avrupa Birliği İle İlişkiler. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(15), 2175-2192.
- Alp, H. Turan E. (2018). Siyasal Partilerin 24 Haziran 2018 Genel Seçim Beyannamelerinde, Dijital Teknoloji ve İnovasyon Politikalarının Karşılaştırmalı Analizi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(23), 1068-1077.
- Arklan, Ü. ve Tanacı, F. (2020). Seçim Kampanyalarına Beyannameler Bağlamında Bir Bakış: 31 Mart 2019 Yerel Seçimleri Örneğinde Karşılaştırmalı Bir İnceleme. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 11(26), 1-29.
- Aymankuy Y, Güdü Demirbulat, Ö. ve Aymankuy, Ş. (2015). Türkiye’de Siyasi Partilerin Seçim Beyannamelerinde Turizmin Yeri – Haziran 2015 Genel Seçimleri Örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(16), 292-309.
- Aytaç, S. E. (2017). Türkiye’de Siyasi Partilerin Seçim Beyannamelerindeki Politika Öncelikleri, 2002–2015. *SİYASAL: Journal of Political Sciences*, 26(2), 7–26.
- Balcı, Ş. (2003). Politik Kampanyalarda İmaj Yönetimi (Genç Parti Örneği). *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9, 143-162.
- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368-388.
- Bay, E. Kahramanoglu, R. Döş, B. ve Polat, Ü. (2020). Siyasi Partilerin Seçim Beyannamelerinde Hedeflediği İnsan Karakterlerinin Analizi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(22), 1082-1113.
- Berber, Ş. (2001). Türkiye'deki Siyasi Partiler ve Eğitim Politikaları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler MYO Dergisi*, 4(2), 1-34.
- Beşel, F. (2015). 7 Haziran’dan 1 Kasım’a Seçim Beyannameleri: Metin Analizi. Politik, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Merkezi.
- Çabuk, A. (2020). Kasım 2002 ve Sonrası Türkiye Büyük Millet Meclisinde Grubu Bulunan Siyasi Partilerin Beyannamelerinde İş Sağlığı ve Güvenliği. *İş Sağlığı ve Güvenliği Akademi Dergisi*, 3(3), 183-193.
- Erkmen, A. ve Doğan, A. (2020). Cumhuriyet İttifakı’nın Seçim Beyannamelerindeki Eğitim Vaatlerinin On Birinci Kalkınma Planı Kapsamında Karşılaştırılması. *Turkish Studies - Education*, 15(6), 4191-4210.
- Ertürk, K. Ö. ve Şeşen, E. (2017). Bir Halkla İlişkiler Aracı Olarak Seçim Beyannameleri: 2000’li Yıllar Üzerine Bir İnceleme. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(1), 60-80.

- Kantar ve Mine (2022). “Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sisteminde Yerel Seçim Uygulamaları Ve Yerel Seçim İttifakları”. Yıldız Şeren, G., Geyik, O. ve Akbaş Akdoğan, D. (ed), *Yerel Yönetimler Üzerine Siyasi, Mali Ve Sosyal Tartışmalar*. Ankara: Gazi Kitabevi, 169-183.
- Karakurt, G. (2016). Siyasi Partilerin Doğuş Teorileri, Parti Tipolojileri Ve Kurumsallaşmaları Bağlamında Milliyetçi Hareket Partisi Üzerine Bir Değerlendirme. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 41-50.
- Özbudun, E. (1974). *Siyasal Partiler*. Ankara: Sevinç Matbaası.
- Korkmaz, F. (2018). Siyasi Partilerin 2018 Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve Genel Seçimler Bildirgelerinde Eğitime Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi. *Çağdaş Yönetim Bilimleri Dergisi*. 5(3), 297–315.
- Muşmal, H. ve Gürbüz, İ. (2018). “Nitel Araştırmada Veri Toplama Yöntemleri ve Veri Türleri”. Arslan, Ş. (ed), *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Konya: Eğitim Yayınevi, (217-243)..
- Özkaynar, K. (2015). Siyasi Partilerin 2011 Ve 2015 Yılı Seçim Beyannamelerine Bakış: Bir Doküman İncelemesi Ve İçerik Analizi Çalışması. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(17), 439-452.
- Quinn, T. (2014). *Mandates, Manifestos, And Coalitions: UK Party Politics After 2010*. London: The Constitution Society.
- Sayın, U. ve Gümüş, S. S. (2016). 7 Haziran 2015 Milletvekili Genel Seçimleri Parti Seçim Beyannamelerinin Engelli Kavramı Temelinde İçerik Olarak İncelenmesi. *Toplum ve Demokrasi*, 10(21), 69-89.
- Tan, M., Çiçek, Y. ve Koçar, H. (2015). Siyasi Partiler ve Türkiye’de Parti İçi Demokrasi Sorununa İlişkin Çözüm Önerileri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 5(2), 347-366.
- Tok, T. N. (2012). Türkiye’deki Siyasal Partilerin Eğitim Söylemleri Ve Siyasaları, *Educational Administration: Theory and Practice*. 18(2), 273-312.
- Uzun, A. ve Özkan, O. (2019). Çevre Konusunun Seçim Beyannamelerindeki Yeri: 24 Haziran 2018 Milletvekili Genel Seçimi Örneği. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(3), 326-354.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Teşekkür: -

Peer-review: Externally peer-reviewed.

Conflict of Interest: The author has no conflict of interest to declare.

Grant Support: The author declared that this study has received no financial support.

Acknowledgement: -
